

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

*Vybrané politicko-geografické
problémy obyvatelstva - migrace*

20.10.2008

Migrace

	Dobrovolná	Nucená
V rámci národního státu	Vnitřní migrant Dojíždějící za prací	Vnitřní vysídlenec (Internally Displaced Person)
Přes hranice národního státu	Migrant Imigrant Emigrant Nelegální imigrant Imigrant bez dokladů (undocumented) Ekonomický migrant	Žadatel o azyl Uprchlík
		Falešný uprchlík (bogus refugee/ asylum seeker)
	Transmigrant	

JANKŮ, K., 2007

Migrace

- ❏ Stěhování lidí nabývá v moderních podmínkách zvláštního významu.
- ❏ Svět je hranicemi geopoliticky rozparcelován na státy, které jsou zároveň nacionálně definovanými pomyslnými společenstvími (Anderson 1983 [1991]).
- ❏ Dnes je pojem migrace pevně ukotven v diskurzu politické organizace světa – mimo jiné definicí OSN.
- ❏ V roce 1951 byla OSN v Ženevě přijata úmluva o právním postavení uprchlíků = Ženevská konvence

Ženevská konvence

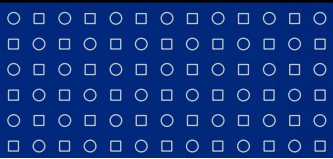
- ❏ Vyjmenovává práva uprchlíků, mj. svoboda vyznání a pohybu, právo na práci, vzdělání a přístup k cestovním dokladům, ale také se zdůrazňují závazky uprchlíka vůči hostitelské zemi.
- ❏ Univerzální nástroj – odpadá územní segregace.
- ❏ Nástroj mezinárodního práva – mohou z něj těžit uprchlíci kdekoliv na světě.
- ❏ Přijalo ji 147 zemí.

Uprchlík

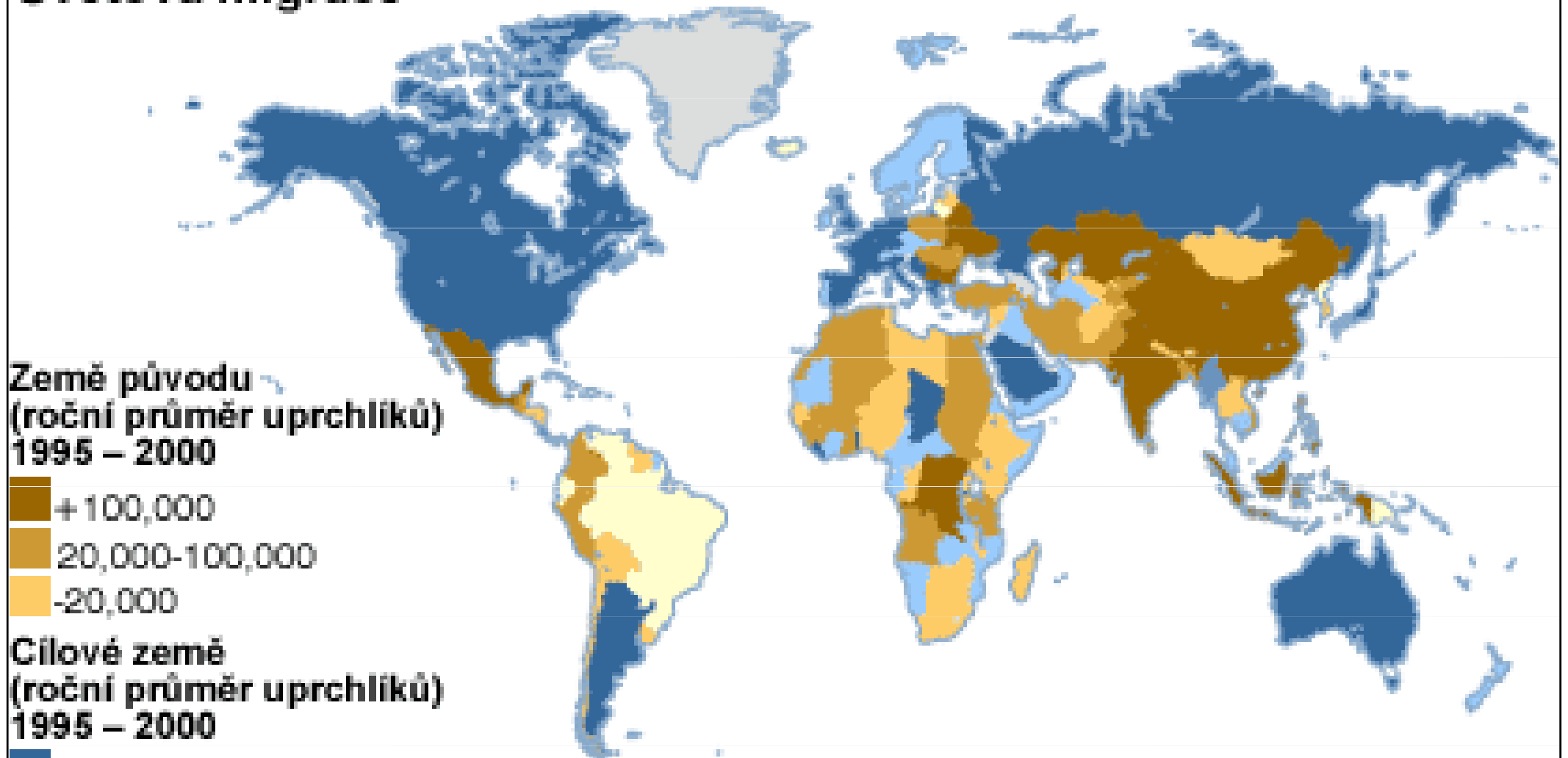
"Osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo odmítá vzhledem ke shora uvedeným obavám, ochranu své vlasti."

Uprchlík

- ekonomičtí uprchlíci (utekli kvůli špatné hospodářské situaci své země)
- političtí uprchlíci (utekli kvůli represivnímu režimu ve své zemi)
- váleční uprchlíci (utekli kvůli válečné situaci ve svojí zemi)

Světová migrace

Země původu
(roční průměr uprchlíků)
1995 – 2000

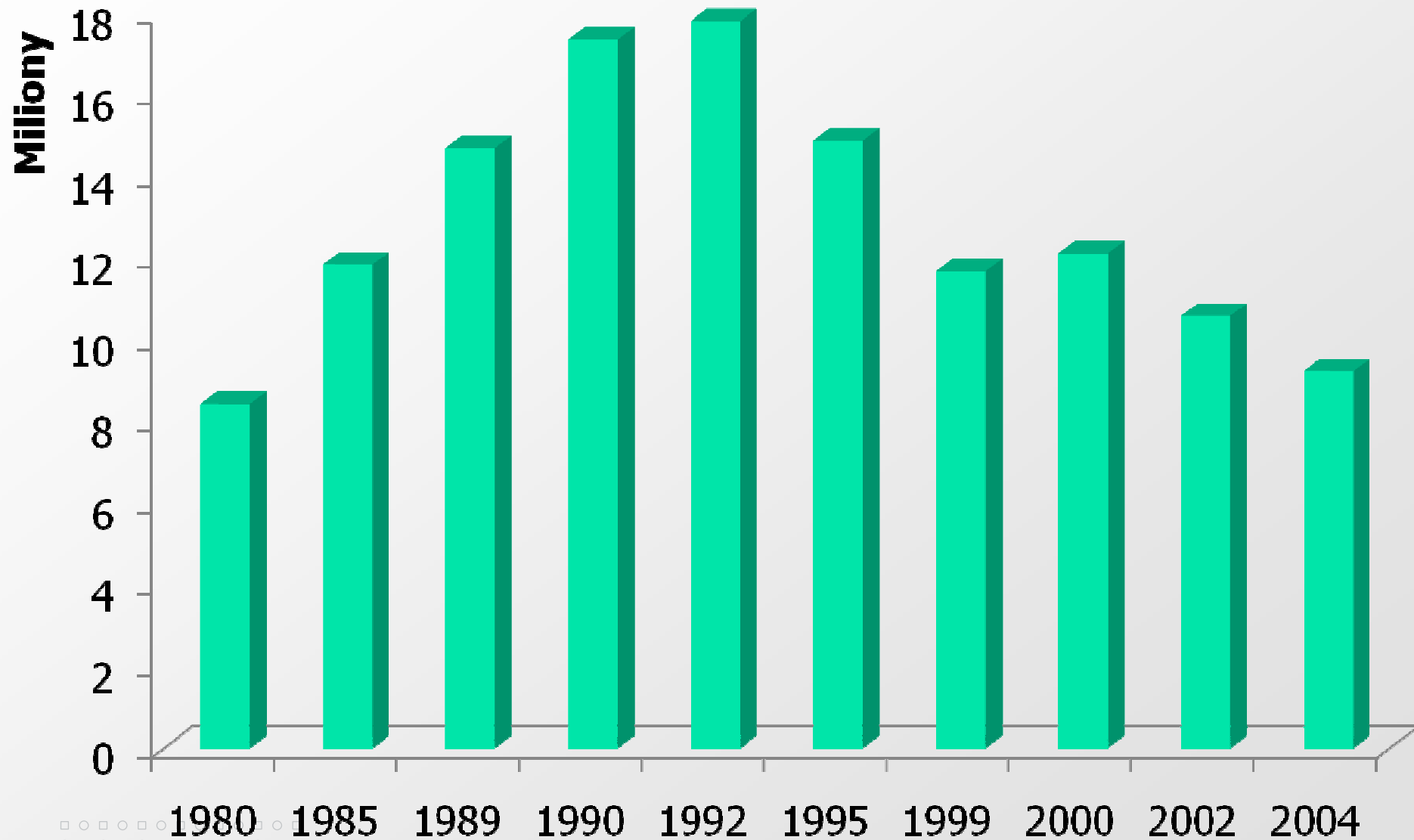
- +100,000
- 20,000-100,000
- 20,000

Cílové země
(roční průměr uprchlíků)
1995 – 2000

- +100,000
- 20,000-1000,000
- 20,000

- Imigrace rovná emigraci
- Chybějící údaje

Uprchlíci ve světě

Uprchlické /migrační/ vlny

- ❏ 1919 - Ze západního pobřeží Turecka byly vysídleni Řekové.
- ❏ 1948 - Palestinci utekli z nově vzniklého Izraele.
- ❏ 1968 - Z důvodů intervence sovětských vojsk v ČSSR uteklo ze strachu mnoho obyvatel země.
- ❏ 1979 - Z Afghánistánu utíkají lidé do Pákistánu před sovětskou invazí.
- ❏ 1992 - Z Bosny a Hercegoviny utekli místní obyvatelé do Rakouska, Německa a Turecka.
- ❏ 2003 - Z Dárfúru utíkají tisíce lidí před útoky arabských milicí.

NEJPOČETNĚJŠÍ UPRCHLICKÉ VLNY V ROCE 2004 (Deset nejpočetnějších vln)

Země původu	Nejčastější země azylu	Celkem
Súdán	Čad / Uganda / Keňa	146 900
Dem. rep. Kongo	Burundi / Rwanda / Zambie / Uganda	38 100
Somálsko	Jemen / Keňa	19 100
Irák	Sýrie	2 000
Pobřeží slonoviny	Libérie / Mali	5 900
Burundi	Rwanda / Tanzanie	4 200
Libérie	Sierra Leone / Pobřeží slonoviny / Guinea /	3 700
Středoafriická rep.	Čad	500
Rwanda	Malawi / D.r.Kongo	500
Ruská federace	Ázerbajdžán	500

ZEMĚ PŮVODU NEJPOČETNĚJŠÍCH SKUPIN UPRCHLÍKŮ V ROCE 2004¹

Země původu ²	Nejčastější země azylu	Celkem
Afghánistán ³	Pákistán / Írán / Německo / Nizozemí / Velká Británie	2 084 900
Súdán	Čad / Uganda / Etiopie / Keňa / D. r. Kongo / Středoafriická republika	730 600
Burundi	Tanzanie / D. r. Kongo/ Rwanda / JAR / Kanada	485 800
Dem. republika Kongo	Tanzanie / Zambie / Kongo / Burundi / Rwanda	462 200
Somálsko	Keňa / Jemen / Velká Británie / USA / Džibutí	389 300
Palestina ⁴	Saudská Arábie / Egypt / Irák / Libye / Alžír	350 600
Vietnam	Čína / Německo / USA / Francie / Švýcarsko	349 800
Libérie	Guinea / Pob. slonoviny / Sierra Leone / Ghana / USA	335 500
Irák	Írán / Německo / Nizozemí / Velká Británie / Švédsko	311 800
Ázerbajdžán	Arménie / Německo / USA / Nizozemí	250 500

Žadatelé o azyl

ŽÁDOSTI O AZYL PODANÉ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH¹ [údaje za rok 2004]

Země azylu	Země původu žadatelů	Počet žádostí o azyl
Francie	Turecko / Čína / Dem. rep. Kongo / Alžír / Srbsko-Černá Hora	117 300
V. Británie	Irán / Somálsko / Pákistán / Zimbabwe / Čína	75 200
Německo	Srbsko-Černá Hora / Turecko / Ruská fed. / Irán / Vietnam	50 200
Spojené státy ²	Čína / Haiti / Kolumbie / Indonesie / Mexico	45 000
Švýcarsko	Srbsko-Černá Hora / Turecko / Gruzie / Bez st. příslušnosti / Irák	27 600
Kanada	Kolumbie / Mexico / Čína / Srí Lanka / Indie	25 800
Rakousko	Ruská fed. / Srbsko-Černá Hora / Indie / Nigérie / Gruzie	24 600
Švédsko	Srbsko-Černá Hora / Bez st. příslušnosti / Irák / Ruská f. / Ázerbajdžán	23 200
Belgie	Ruská fed. / Dem. rep. Kongo / Srbsko-Černá Hora / Irán / Turecko	20 400
Slovensko	Indie / Ruská fed. / Čína / Gruzie / Moldavsko	11 400

Vnitřně přesídlené osoby

- 5,6 mil. osob v roce 2004

ODHADY NEJPOČETNĚJŠÍCH SKUPIN VNITŘNĚ PŘESÍDLENÝCH OSOB, **KTERÝM POMÁHÁ UNHCR** [k 1. 1.2005]

Země	Počty vnitřně přesídlených
Kolumbie*	2 000 000
Sudán	662 300
Ázerbajdžán	578 500
Libérie	498 600
Srí Lanka	352 400
Ruská fed.	334 800
Bosna-Hercegovina	309 200
Srbsko-Černá Hora	248 200
Gruzie	237 100
Afghánistán	159 500
Pobřeží slonoviny	38 000

Uprchlíci, kteří se vrátili

➤ Cca. 5 mil. osob v roce 2004

Do (země/oblast původu)	Z (Země azylu)	Celkem
Afghánistán	Írán/Pákistán	940 500
Irák	různé / Irán / Libanon	194 000
Burundi	Tanzanie / Dem. rep. Kongo	90 300
Angola	Zambie / Dem. rep. Kongo / Namibie / Kongo	90 200
Libérie	Guinea / Pobř. slonoviny / Sierra Leone / Ghana / Nigerie	56 900
Sierra Leone	Liberie / Guinea	26 300
Somálsko	Etiopie / Džibuti	18 100
Rwanda	Dem. rep. Kongo / Uganda	14 100
Dem. rep. Kongo	Burundi / Středoafriická republika	13 800
Srí Lanka	Indie	10 000

Institucionální zajištění

- ❏ **Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)**

UNHCR

United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

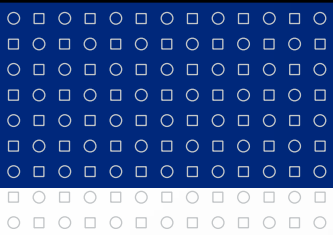
Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

- ❏ Ustaven Valným shromážděním OSN v roce 1950.
- ❏ Mezinárodní ochrana, tedy zabezpečení dodržování lidských práv uprchlíků, včetně možnosti ucházet se o azyl, a garanci, že nikdo z nich nebude proti své vůli vrácen do země, kde mu hrozí perzekuce.
- ❏ V roce 2003 - přes 5000 zaměstnanců ve 254 kancelářích ve 115 zemích světa.
- ❏ Pod ochranou bylo přibližně 20 milionů lidí.
- ❏ Partnery je více než 700 mezivládních a nevládních organizací.

OSOBY, JIMŽ UNHCR POMÁHÁ – PODLE SKUPIN

Kontinent	Uprchlíci	Žadatelé o azyl	Navrátilivší se uprchlíci	Vnitřně přesídlení*	Osoby bez občanství k 1.1. 2005	CELKEM
Asie	3 471 300	56 200	1 145 900	1 389 000	837 200	6 899 600
Afrika	3 022 600	208 100	329 700	1 233 900	67 100	4 861 400
Evropa	2 067 900	269 800	18 800	951 100	1 122 300	4 429 900
Severní Amerika	562 300	291 000	—	—	—	853 300
Jižní Amerika & Karibik	36 200	8 100	100	2 000 000	26 400	2 070 800
Oceánie	76 300	6 000	—	—	100	82 400
CELKEM	9 236 600	839 200	1 494 500	55740002053100		19 197 400

Evropa

ČR a odsun Němců

- Před válkou žilo v ČR 3,1 mil. osob německé národnosti
- 700 tisíc sudetských Němců divoce vyhnáno anebo sami uprchli (300 tis. uteklo sami, 400 tis. vyhnáno)
- K 1. 11. 1946 - odsunuto celkem 2 170 598 Němců (1 420 598 osob do americké a 750 000 do sovětské okupační zóny Německa)
- Celkový odhad 2,6 mil. osob

Židé

- Před 2. světovou válkou žilo na dnešním území ČR přes 120 tisíc Židů
- 26 tis. emigrovalo
- Přes 80 tis. osob bylo vyvražděno
- Časté deportace v rámci státu do tzv. vyhlazovacích táborů

Balkánský poloostrov

- ❏ 1918 Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (od 1929 Jugoslávie)
- ❏ Složitá národnostní struktura (Řekové, Turci, Srbové, Bulhaři, Albánci, Chorvati, Bosňáci, Makedonci, Černohorci)
- ❏ Balkánská občanská válka 1991 – 1995
- ❏ Etnické čistky a časté migrace

Bosna a Hercegovina

- ▣ Národnostní složení - 52 % Bosňáků, 34,1 % Srbů, 12,3 % Chorvatů a 0,6 % ostatních

Důsledky války:

- ▣ 200 000 lidí zahynulo
- ▣ 2 mil. osob uprchly

v letech 2002 – 2003 - až 1,1 milionu osob se usídlilo zpět

Bosna a Hercegovina

Persons of concern

Type of population	Origin	Total	Of whom assisted by UNHCR
Refugees	Croatia	7,200	1,700
	Various	200	80
Asylum-seekers	Serbia	600	600
	Various	20	20
Returnees (refugees)	Various	3,100	10
IDPs		131,000	46,100
Returnees (IDPs)		4,500	4,500
Total		146,620	53,010

Srbsko

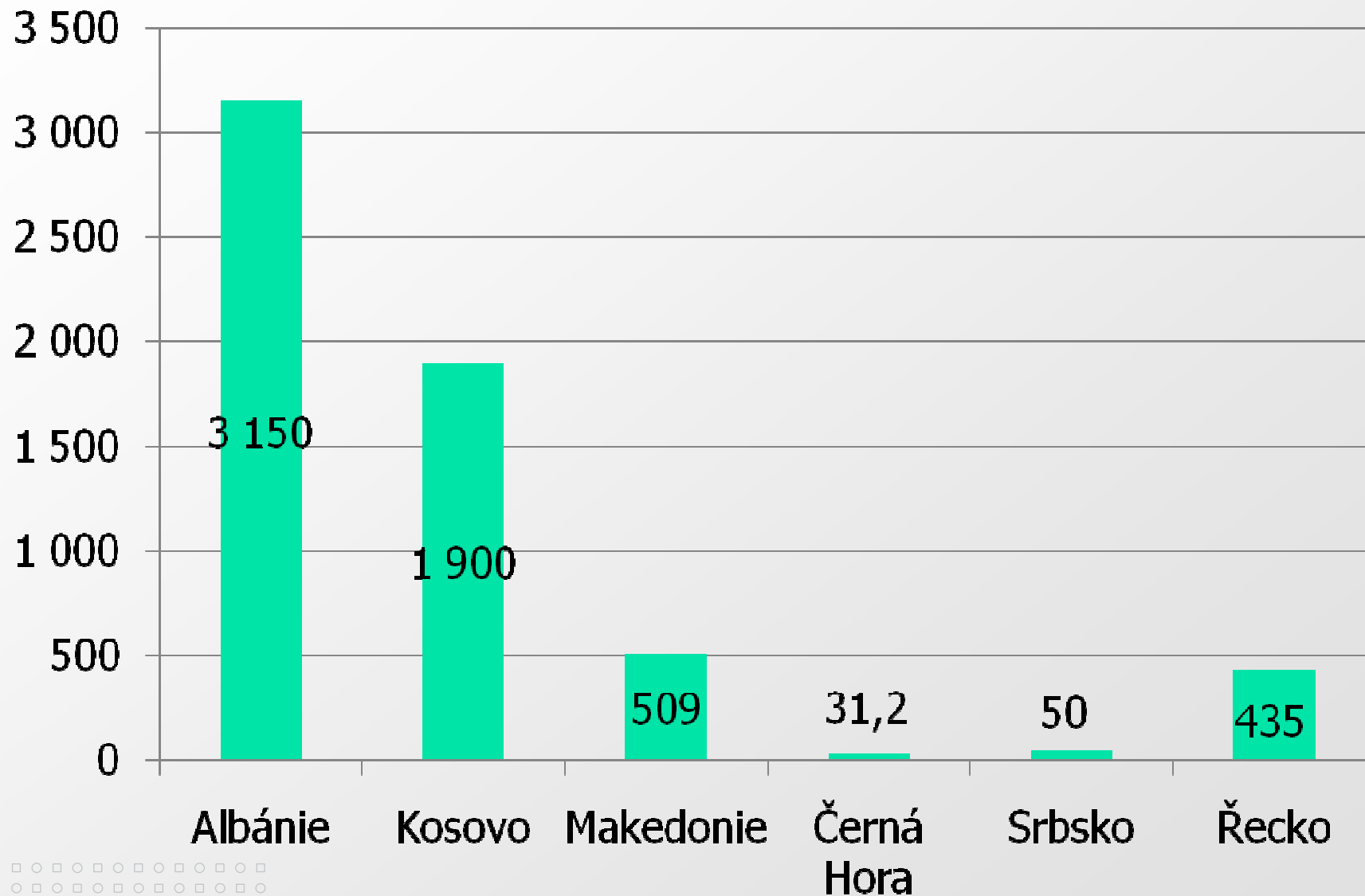
Persons of concern

Type of population	Origin	Total	Of whom assisted by UNHCR
Refugees	Croatia	70,200	70,200
	Bosnia and Herzegovina	27,300	27,300
	Various	500	500
Asylum-seekers	Various	10	10
Returnees (refugees)	Various	900	210
IDPs		226,400	226,400
Returnees (IDPs)		1,600	1,600
Total		326,910	326,220

Kosovo

- ❏ V roce 1931 - **552 064** obyvatel, z toho 347 213 Albánců (62,9 %).
- ❏ 2. sv. v. – 100 000 Srbů vyhnáno, až 100 000 přistěhovalců z Albánie.
- ❏ 1999 – etnické čistky - uprchlo 150 tisíc Albánců – zásah NATO – dalších 863 tisíc Albánců.
- ❏ Utečenecké tábory – 250 000 uprchlíků
- ❏ Současný stav: 2,1 mil. obyvatel
- ❏ 17. 2. 2008 vyhlásilo nezávislost

Albánci na Balkáně (v tis.)

Střední východ

Izrael

- Nestabilní regiony a oblasti – pásmo Gazy, Západní břeh Jordánu, Golanské výšiny
- Oblasti osídlené především Palestinci
- Šestidenní válka v letech 1948 - 1967
- Mírový proces – výměny území x stěhování, migrace

Pásmo Gazy

- 360 km²
- Nejzaldněnější část planety
- OSN uvádí hustotu ve zdejších uprchlických táborech až 50 000 obyvatel na km²
- 4 miliónu Palestinců a 8 tisíc izraelských osadníků
- 1971 invaze Izraele – demolice domů – společenské důsledky - 73 000-95 000 lidí bez přístřeší
- Invaze Izraele do Rafahu v květnu 2004 - 3 451 Palestinců zůstalo bez domova

Libanon

- ☒ Červenec 2006 – humanitární krize -> válka na Středním východě (nálety Izraelců)

Důsledky:

- ☒ více než 700 000 vnitřně přesídlených osob
- ☒ 180 000 našlo útočiště v Sýrii

Kavkazská otázka

Ruská federace

Ruská federace

- ❑ 21 federálních republik, 47 oblastí, 8 krajů, 6 autonomních okruhů, 1 autonomní oblast a dále na 2 federální města.
- ❑ Rozpad Sovětského svazu – říjen 1992 první konflikty (Ingušsko x Severní Osetie – 50 000 utečenců z Ingušska).
- ❑ **Čečensko** – 1991 nezávislost – odchod 150 000 obyvatel do Ruska; 1994 – 1. válka – 250 000 uprchlíků, 2. válka 1999 – útěk 230 000 osob.

Ruská federace

Persons of concern

Type of population	Origin	Total	Of whom assisted by UNHCR
Refugees	Afghanistan	1,300	1,300
	Various	340	340
Asylum-seekers	Afghanistan	2,100	-
	Georgia	480	-
	Various	500	-
IDPs		189,200	104,000
Returnees (refugees)		260	260
Returnees (IDPs)		1,100	1,100
Stateless		50,000	-
	Meskhethians	1,300	-
Others of concern	Various	2,900	2,900

Gruzie /Georgia/

Gruzie

- Prozápadně orientovaná země, snahy o začlenění do NATO
- Mnoho nestabilních regionů (Abcházie, Jižní Osetie, Adžárie)
- Multinárodnostní složení (Gruzínci, Arméni, Rusové, Azerbájdžánci, Oseti, Čerkersové, Abcházové, Řekové)
- Od roku 1922 součást Svazu sovětských socialistických republik
- 1991 – nezávislost
- Problémy separatisticko-iredentické → vyhlášení nezávislosti 26. 8. 2008

Gruzie

Persons of concern

Type of population	Origin	Total	Of whom assisted by UNHCR	Per cent female	Per cent under 18
Refugees	Russian Federation	1,000	1,000	50	46
	Various	10	10	-	-
Asylum-seekers	Various	10	-	-	-
IDPs		222,100	222,100	55	24
IDP-like situation	Spontaneous returnees in Gali, Abkhazia	45,000	45,000	55	24
	IDP returnees to South Ossetia	4,200	4,200	55	24
	Returnees to South Ossetia	1,900	1,900	55	24
Stateless		1,300	-	-	-
Total		275,520	274,210		

Ázerbajdžán

Ázerbajdžán

- Zóny nestability (Náhorní Karabach, Nachičevan)
- Multinárodnostní složení (Ázerbajdžánci, Kurdové, Arméni)
- Náhorno-Karabašská válka v roce 1994

Výsledek:

- Ztráta 16% svého území
- 578 545 přemístěných osob
- 8 606 uprchlíků

Náhorní Karabach

- 1992 – 1994 válka mezi Arménií a Ázerbajdžánem
- Ovládán Arménií

Migrace:

- 700 000 až 1 000 000 Azerů
- 300 000 Arménů

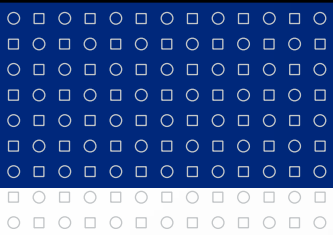

Nachičevan

- Nachičevanská autonomní republika
- vnitrozemská exkláva Ázerbájdžánu
- 98% Ázerbájdžánci,
Kurdové, Arménci

Asie

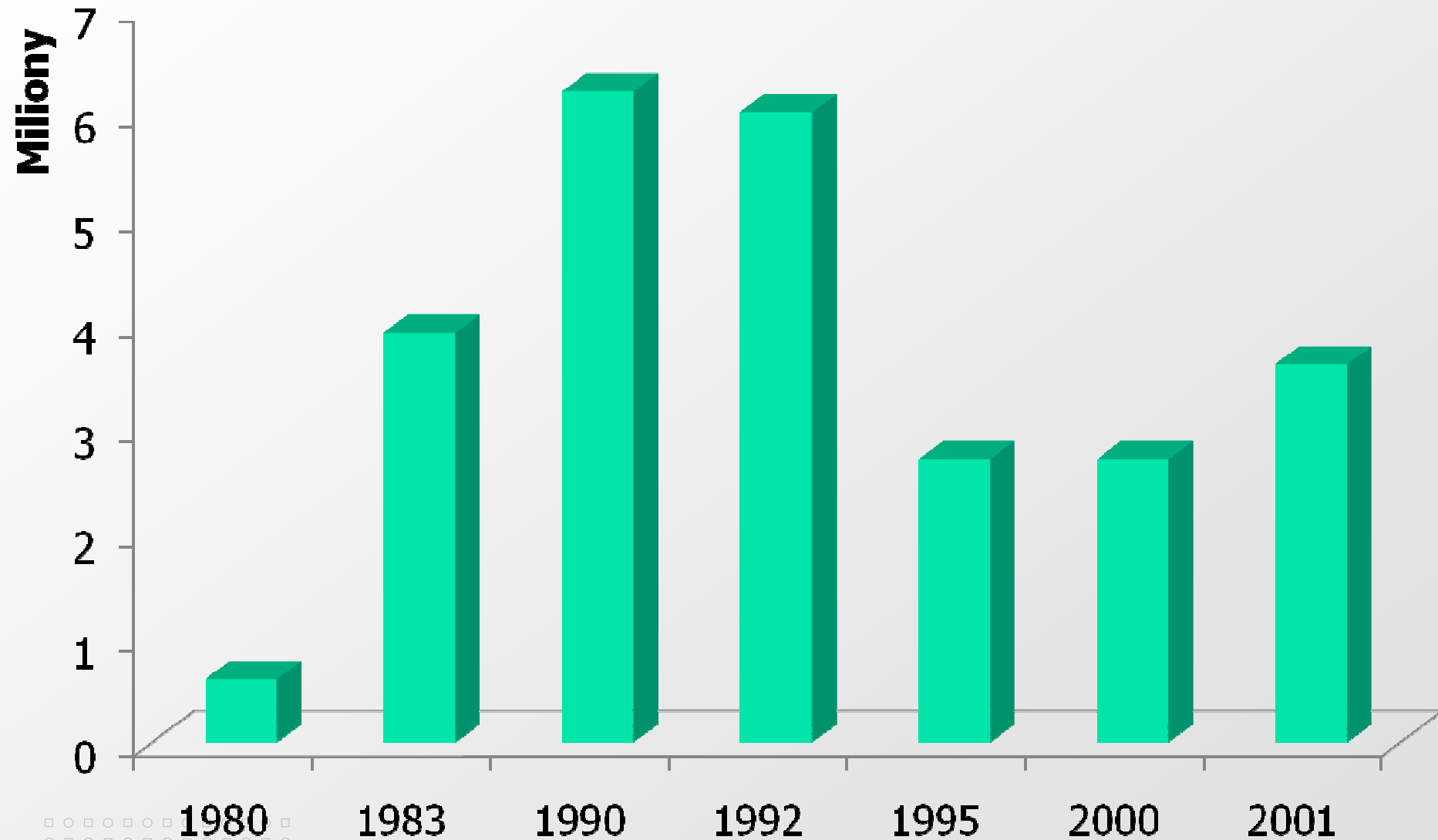
Afghánistán

Afghánistán

- Občanská válka v letech 1979 – 1989 mezi Sovětským svazem a mudžáhidy
- 1979 - 600 000 uprchlíků
- 1990 - 6,3 mil. osob mimo území – 3,3 mil. v Pákistánu, 3 mil. v Íránu
- 2001 – 3,6 mil. uprchlíků
- V roce 1992 se z Pákistánu vrátilo více jak 1,2 milionu Afghánců

Afghánistán - uprchlíci

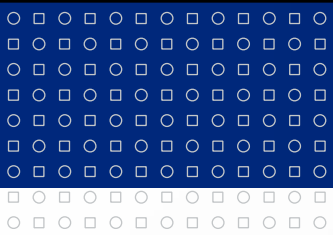
Afghánistán

Persons of concern

Type of population	Origin	Total	Of whom assisted by UNHCR
Refugees	Various	40	-
Returnees (refugees) ¹	From Pakistan	365,700	357,600
	From Islam. Rep. of Iran	7,500	7,500
	Various	700	700
IDPs		153,700	153,700
Returnees (IDPs)		8,000	8,000
Total		535,640	527,500

Ostatní země

- ❏ **Čína** - 290 000 uznaných uprchlíků
- ❏ **Indie** - v Indii se nachází velká a rozmanitá uprchlická populace (100 000 Tibetánů, 66 000 Šrílančanů, 15 000 Bhútánců a 14 000 Afghánců)
- ❏ **Írán a Pákistán** - V roce 1990 dosáhl počet utečenců v této oblasti 6,2 miliónu osob; v současnosti zde žije asi 2,5 miliónu uprchlíků - 1,3 miliónu v Íránu a 1,2 miliónu v Pákistánu
- ❏ **Nepál** - 100 000 bhútánských uprchlíků, 20 000 Tibetánů

Afrika

Rwanda

Rwanda

- ❏ Národnostní složení (84 % **Hutu** a 15 % **Tutsi**)
- ❏ 1961 vyhlášena republika – zrušení monarchie – důvody nepokojů.
- ❏ 1963 invaze Tutsů – 12 000 obětí, 1959 a 1964 prchá ze Rwandy celkem asi 150 000 Tutsiů
- ❏ 1990 občanská válka, 1994 rwandská genocida - 2,5 milionů Rwandánů uteklo - 1,2 miliónu osob bylo v
- ❏ Zairu, 580 000 v Tanzanii, 270 000 v Burundi a 10 000 Uganda.

Sudán

Súdán

- ❏ Největší africký stát
- ❏ Národnostní složení (černoši – Azande, Bari, Nuer, berberové, arabové)
- ❏ Konfliktní oblasti (Jižní Súdán, Dárfúr)
- ❏ Válka jih proti severu (1956 – 1972; 1983 – 2005)
→ 1,9 miliónu mrtvých civilistů, 4 miliony uprchlíku

Jižní Súdán

- Autonomní oblast
- Dvě občanské války trvající 39 let – socioekonomická krize
- Více než 4 milióny vnitřní migrace
- 500 000 obyvatel uprchlo do zahraničí
- Nucená deportace – 200 000 lidí

- K roku 2008 se vrátilo 15 700 uprchlíků (z Ugandy 10 000, 2 500 uprchlíků z Keni a 600 obyvatel z Etiopie)

Dárfúr

- Středisko obchodu s otroky
- 2003 povstání proti vládě trvá dodnes
- 400 000 obětí
- 2 000 000 uprchlíků
- Uprchlícké tábory v Čadu – zapojení do konfliktu v roce 2005

Ostatní země

- ❏ **Etiopie** - 260 000 uprchlíků - více než 180 000 Somálců, asi 70 000 Súdánců a kolem 5 000 uprchlíků z Keni.
- ❏ **Guinea a Pobřeží slonoviny** - 370 000 uprchlíků ze Sierry Leone a asi 130 000 utečenců z Libérie. V Pobřeží slonoviny se nachází asi 136 000 liberijských uprchlíků.
- ❏ **Keňa a Uganda** – Keňa - 224 tisíc uprchlíků (Somálci 140 000 a Súdánci 64 000).
- ❏ **Kongo-Kinshasa** – odešlo více než 290 000 uprchlíků, hostí asi 285 000 utečenců ze sousedních zemí 150 000 Angolanů, 68 000 Súdánců, 33 000 Rwandánů, 19 000 Burundánů a 12 000 Konžanů z Konga-Brazzaville (Republika Kongo).

Spojené státy a Kanada

USA

- ❏ 1975 -1999 – 2 mil. uprchlíků (1,3 miliónu Indočíňanů)
- ❏ 1959 - 125 tisíc Kubánců - nyní především nelegální migrace (cca. 35 tis. Zadržovaných uprchlíků)
- ❏ Stále živá tzv. Haitská otázka
- ❏ Nelegální migrace na hranicích s Mexikem
- ❏ Přísnější imigrační podmínky po teroristických útocích

Kanada

- ❏ Přistěhovalecká země
- ❏ V letech 1989 až 1998 poklesl počet případů přijatých k přesídlení z 35 000 na méně než 9 000.
- ❏ 1999 - 17 000 uprchlíků
- ❏ 1997 – první migrační vlna Rómů z ČR → zavedení vízové povinnosti (zrušeno 1.11. 2007)
- ❏ 1. pol. 2008 - 470 nových žádostí o azyl

Azylová politika EU

- Jednotný evropský akt z roku 1986
- Dublinská úmluva z roku 1990
- Schengenská úmluva z roku 1990 (mimo Dánska, Velké Británie a Irsko)
- Smlouva o Evropské unii z roku 1992
- Amsterdamská smlouva z roku 1997
- Jednání Rady Evropy v Tampere v roce 1999

Informační zdroje

- <http://www.unhcr.cz/>
- <http://cs.wikipedia.org>
- [WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)
- www.mvcr.cz
- www.mzvcr.cz

- BAAR, V.: Národy na prahu 21. století. Emancipace nebo nacionalismus? Ostrava: OU+Tilia, 2002. 416 s.
- Geografické rozhledy